

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közölletnek.

E g y e s z á m á r a 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Adjátok meg . . .

„Adjátok meg a császárnak a mi a császáré.” E szavakkal utasítja el a Megváltó ellen-
ségeit, a kik törbe szerették volna ejteni.

Ezek a farizeusok ugyanis tanácsot tartanak, hogy megfognák őtet az ő beszédében.

Azért küldik ő hozzá az ő tanítványait a Heródes szolgálival, kik így szólának: „Mes-
ter tudjuk, hogy te igaz vagy és az Istennek útát igazán tanítod és senkivel nem gondolsz, mi-
vel hogy az embereknek személyekre nem nézsz. Mond meg azért nekünk, mint tetszik néked;
kell-e a császárnak adót fizetnünk vagy nem?”

És megesmervén Jézus az ő álnokságukat, mondá: „Mutassatok nekem egy adó pénzt.”
És ők mutatának neki egy pénzt.

És monda nekik: „Kié ez a kép és a felibe való irás?”

Mondának neki: „A császáré.” Akkor monda nekik: „Adjátok meg azért a mi a csá-
szaré a császárnak és a mi Istené az Istennek.

„Adjátok meg a császárnak, a mi a császáré,” így védekezzünk mi a mi megpróbálta-
tásunk idején.

A föld hatalmasaié a vagyon a pénz, a melyért az emberek annyira áhítoznak, a me-
lyet annyira istenítenek.

Ne nyúljatok a pénzhez, mely a másé s melyhez gyakran vér és mocsok ragad, inkább
legyetek koldusok és szegények.

A pénz sok, de nem minden. Adjátok meg a császárnak a mi a császáré.

A császáré a kard. A föld hatalmasai kiváltságolt helyzetüket kivont fegyverrel, villogó
tőrrel védelmezik.

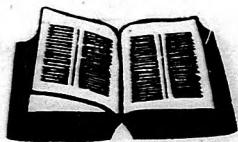
A Krisztus követőinek, az egyháznak, nincs ezekre szüksége. Az első keresztyének nem
fegyverrel, hanem a hittel, a rendületlen hittel és önfeláldozással hódították meg a világot.

Ime így nyerünk mi is diadalmat. Adjátok meg azért a császárnak a mi a császáré.
Övé a pénz, melyre képét is kiverettette és övé a kard, a kivont fegyver és a tör is.

Adjátok meg a császárnak a mi a császáré. De adjátok meg azt is a mi az Istené! . . .

Vándor.

Máté 22, 15—21.

A pusztában.

(Máté 4, 1—11.)

Akkor Jézus viteték a Lélektől a pusztába, hogy megkísértetnék az ördögtől. És mikor böjtölt volna negyven nap és negyven éjjel, azután megéhezék. És mikor hozzá ment volna a kísértő, monda néki: Ha Istennek fija vagy parancsolj, hogy e kövek változzanak kenyerekké. Jézus pedig felele, és monda: Megvagyon irva: Nem csak kenyérral él az ember, hanem Istennek minden igéjével, mely az ő szájából származik.

Akkor vivé Jézust az ördög a szent városba, és helyhezteté őtet a templom tetejére. És monda néki: Ha Istennek fija vagy, bocsátkozzál alá innét; mert meg vagyon irva: Az ő Angyalnak parancsol te felöled és ők kezekben hordoznak téged, hogy valamikor meg ne üssed lábadat a kőbe. Mondta néki Jézus: Ismét meg vagyon irva: Ne kísérted a te Uradat Istenedet. Ismét vivé őtet az ördög egy nagy magas hegyre, és megmutatá néki e világnak minden országait, és azoknak dicsőségeket. És monda néki: Mind ezeket néked adom, ha leborulva tiszteléndesz engemet. És monda néki Jézus: Eredj el Sátán: mert meg vagyon irva: A te Uradat Istenedet imádjad és csak őtet szolgáljad. Akkor elhagyá őtet az ördög, és imé az Istennek Angyalai előjárulának, és szolgálnak vala néki.

* * *

Már keltegeti a mezőt a meleg napsugár, de azért még nincs itt a tavasz és kopár a mező.

A bérci erdőben, a szakadékok mélyén még ott a hó s az olvadó jég még csak most zúg le a megdagadt folyók hullámain.

A napfény kellemes, de a föld még pusztaság és elhagyott, akárcsak az a sivatag, hová az Idvezítő egykor elvonúlt.

A természet már kinyílt, de nem ad sem a harmoknak gyenge füvet, sem az embernek mindennapi kenyeret.

Nem csuda hát, ha napról-napra mind többen kelnek vándor útra, hogy azt másutt boldogabb vidéken megkeressék.

S azt is meglehet érteni, ha azok, a kik a hosszú télen keresztül a készből kikoptak, a kiknek házában állandóan szükön van a kenyér, nyugtalanul néznek maguk körül s azt szeretnék, hogy még a kövek is kenyerekké vagy legalább is kenyeret hozó jogokká változzanak.

A kenyérnek s a biztos eltartást adó vagyonnak éhsége megejtí még a látszó jólétben és fényes társadalmi állásban élő emberek lelkét is s nagyon kevés azoknak száma, a kik a kísértőt, ki gazdagabb hért, nagyobb kenyeret vagy biztosított állást kínál, ha szinte éppen a lélek árán is, az Idvezítő szavaival elutasítanak magoktól:

TÁRCA.

Példabeszédek könyve.*

A Példabeszédek könyve a zsidó költészet „bölcsesség” (chokma) irodalmát tárja föl előttünk.

A „bölcsek” a régi időben, ha neín is alkottak külön iskolát, de mindenesetre kiváló osztályát képezték a társadalomnak.¹ Nem szegődtek sem a nemzeti jelleg, sem a vallásos hit védelmezőikül, hanem e korlátokat átlépve általános eszmék megvalósítására törekedtek. Ezért nem látjuk irodalmi termékeikben, hogy valahol, akár a bálványimádás ellen kikelnének, akár hogy használnák a profétizmus kedvence szavajárásait: „Óh Izrael,” „Óh Sion,” „Én Népem,” vagy „Mondá az Úr,” stb. A „bölcsek” átveszik ugyan alapul a zsidó vallás főbb hiteikkeit, de minthogy inkább az általános emberi jellemet, természetet, indulatokat és cselekvéseket vizsgálják s annak eredményeit állapítják meg, erkölcs tanuk amazétól eltérő s az egész emberiségre általánosíthatóvá lesz. Tanításuk mindig gyakorlati szempontból indul ki s erkölcsi nevelői minőségüket kiváltképen az

ifjúság körében érvényesítik.¹ A nemzeti szempont háttérbe szorítása s az általános emberi érdek előtérbe helyezése, hogy úgy mondjuk, Izraelország *humanistává* avatja a bölcseket.

Az emberi életen kívül megfigyelték a természetet, a növény és állatvilágot, s ezeknek összehasonlítása útján gondviselészerű berendezési s célirányos kormányzatot fedeztek föl a látható világban,² nemcsak a tudattalan lények körében hanem magában az emberi társadalomban is.³ A kettő között a különbség csak az hogy amott a rend, a szabály kényszerített, emitt a társadalom tagjainak szabadakaratától függ, kik azt fenntarthatják vagy megbonthatják. A társadalom számára szolgáló rendfentartó erő a *bölcsesség, vagyis a természet életében nyilatkozó rend tudata, ismerete és cselekedete*; ennek meglététől, vagy hiányától, működésétől, vagy el-tompulásától függ a társadalom boldogsága vagy boldogtalansága, békéje vagy fölfordulása.

Midőn a böles idáig jutott következtetéseiben, innen már csak egy lépés a *bölcsesség megszemélyesítése*. Ez a lépés történik meg a Példabeszédek könyvének első kilenc fejezetében. Itt már a bölcsegek a teremto-

¹ Péld. 1—9. rész.

² Hasonlítsd össze: Jób. 38—41. részt és Péld. 30: 24. stb.

³ Salamon is „szólott” a növény és állatvilágról nagy bőséggel (I. kir. 4: 33) valószínűleg mesék és allegoriák alakjában a milyeneket olvasunk pl. Bir. 9: 8—15-ben vagy II. kir. 14: 9-ben. Lásd: S. R. Driver. Introduction to the literature of the old testament. 369. lap.

* Mutatvány szerzőnek „Krisztus visszajövetele” c. sajtó alatt levő munkájából.

¹ Jer. 18: 18; Péld. 1: 6; 22: 17; 24: 43. Jób. 15: 18.

Nem csak kenyérral él az ember, hanem Istennek minden igéjével, mely az ő szájából származik.

Nem csak kenyérral él az ember! az anyagi korban ezzel az igazsággal kell újtát állani a vagyona éhes kölcsönös kizsákmányolási törekvéseknek s ezzel kell vigasztalni a szűkölködőket is. De nem szabad elfelejteni egyházunknak azt sem, hogy e szavakat az az Idvezítő mondja, ki a nép éhezését keserüli, a szenvedők barátja, a lelki testi nyomornak enyhítője és az emberiségnek Szabadítója.

Az ő beszéde nem arra való, hogy azzal, mint bilincscsel örök szenvedésre kötözzük az az élet pusztaságában nyomorgó vándorokat, vagy hogy azzal, mint kivont karddal örizzük a gazdagok, a szerencsések kényelmét, a szegények ellen, midőn éhezve és nyomorogva könnyörgő arccal fordulnak felénk, könyörtelen azt kiáltjuk nekik: Nem csak kenyérral él az ember!

Nemcsak kenyérral él az ember, de az a ki ezzel tiltá el magától és követőitől a Sátánt, azt is hozzá tette, hanem az *Istennek minden igéjével is.* És éppen ennek az utasításnak fogatkozásait látom még az egyházak szociális viselkedésében is. Híveiket túlterhelik, hivatalnokait rosszul fizetik, inkább a külső dolgok felé fordítják tekintetüket s az Isten igéjét hagyják csak Isten igéjének.

Az Isten igéje ugyan tisztán hirdették

templomainkban s ez az ige ma is élő, ható, de az egyházaknak a hívekre gyakorolt hatása megfoghatkozott.

Papjaink sokszor maguk a kenyér gondjival küzdve ma is buzgón hirdetik az evangéliomot, de mit ér hű szolgálatuk a tömeg szemében, ha nem tudják cselekedni a csodákat és jeleket, melyeket tőlök várnak sem a testi nyomor és éhség kielégítésében, sem a gyors és külsőleg is látható megtérítésekben, újaszületekben, sem az egyház szervezet holt szabványainak felépítésében. A művelt elem nem hisz, a tudás miatt, a szegénység mert tudatlan.

Sivár és kietlen az egyházi élet mezeje is és az ördög felült a mi templomaink tetéjére és szemképráztató csudákra, a hatalom külső kiterjesztésére csalogat. A rajongás támadnak ellenünk s a nyugodt, belső boldogságot adó vallásosságot keveselik. Mipedigerős fegyelmi rendszabályokkal kötözzük meg lelkészeinket és tanítóinkat s a tekintély fegyverével szeretnénk lesujtani azokra, a kik másképpen értenek, aggodalmaikkal, panaszaikkal kellemetlenkednek. Uralomra vágyunk, uralkodni szeretnénk. Miért nincs erőnk elutasítani a kisértőt, alant is, fent is? Ime mit ér a nagy, katolikus egyház a maga csodát tevő ereklyéivel, siró és könnyező szent képeivel s mit a maga erős fegyelmével és jogi szabványjaival?

A mi szellemünk mind a kettőtől idegen.

nek társa, ki őt a teremtés nagy munkájában segítette, más oldalon az emberi élet eseményei fölött uralkodó és kományzó erő, mely képesíti az egyes embert, ép úgy, mint az egész társadalmat jóléte és boldogsága eszközeinek megválasztására és felhasználására.

A bölcsesség e szerint nemcsak világteremtő, hanem fentartó és kormányzó erő, mely pusztán Istennek lehet teljes mértékben tulajdonsága; de rész jut belőle az embernek is, mely által végezhet minden üdvös munkát s teljesítheti Isten, önmaga és felebarátja iránti kötelességeit. A bölcsesség forrása, az Úrnak félelme,¹ tehát csak kegyes ember részesülhet belőle, a bolondok, az Isten nélkül élők megutálják s részök nincsen abból.

A mely tulajdonokat János evangyélisa a *Igére* ruház, ugyanazokkal bír a bölcsesség is. Azonnal láthatjuk ezt, ha a kettőnek sajátosságait párhuzamba állítjuk. A Példabeszédek könyve a bölcsesség eredetét személyesített alakban így határozza meg: „Az Ur bir vala engemet az ő utának kezdetében, az ő munkái előtt, minden időknél előtte. Örök időknél előtte, fölkenettettem a kezdetnek előtte, a föld letételének előtte. Még mikor semmi mélységek nem volnának, születtem vala.”² János evangyélisa kevesebb szóval ugyanezt mondja: „Kezdetben vala amaz Ige és az az Ige vala Istennél, és az az Isten vala.”³ A példabeszédek könyve a böl-

csesség munkájáról így szól: „Mikor az Isten készíti vala az egeket, ott valék; mikor az felvetné a mélységek színén a határt.”¹ János ezt írja felőle: „Mindenek ez által teremtettek és nála nélkül semmi nem teremtett.”² A bölcsességnek Istenhez és emberekhez való viszonyát így festi az író: „Ő nála (t. i. Istennél) neveltetem és legyek neki minden napi gyönyörűsége, örvendezvén ő előtte minden időben. És örvendeztetvén e világban az ő földét és az én gyönyörűségeimmel az embernek fiait.”³ Más szóval: „Te vagy az én szerelmes Fiam, Te benned vagyok az én kedvem.”⁴ vagy „Az Ige testé lett és lakozék miközöttünk, ... ki teljes vala kegyelemmel és igazsággal.”

Később így folytatja a bölcség tanítását: „A ki megnyerhet engemet, nyer életet, melybe juttat az Úrnak jóbarátja. De a ki vétkezik ellenem, erőszakot cselekszik az ő lelkén: minden, valaki gyűlöl engemet, szereti a halált.”⁵ Más szavakkal ugyanezt mondja Jézus magáról: „Valaki az én beszédemet megtartandja, soha halált nem lát.”⁶ Mással ismét: „Jöjjetek el, éljete az én étkeimmel, és igyatok a borban, melyet töltök.”⁷ Jézus így fejezi ezt ki: „Én vagyok az életnek ama

¹ Péld. 8: 27—29.

² Ján. 1: 3.

³ Hasonlisd Össze: Péld. 8. részt. János ezt első részével.

⁴ Luk. 3: 22.

⁵ Péld. 8: 35—36.

⁶ Ján. 8: 51.

⁷ Péld. 9: 5.

¹ Péld. 1: 7.

² Péld. 8: 22—24.

³ Ján. 1: 1.

Nekünk nem szabad alábocsátkozni arról a magaslatról, arról a templomról, melynek szegeletköve az Idvezítő s nem szabad eltérni az evangéliomi szabad vizsgálódás, lelki meggyőzés eszközeitől, mely a reformáció alapelve is. Sem a szeretet elvének, sem a keresztyéni egyenlőségnek alkalmazásától eltekinteni.

Bárhonnét jöjjön a kísértés, nekünk az Idvezítővel kell annak ellentállani, mert megvagyon irva: Ne kísértsd a te Uradat Istenedet.

* * *

Az Isten kísértés napjait éljük s bárhová tekintünk, pusztá kopárságra esik tekintetünk. Azzá lett e föld, s azzá lett e világ.

A hatalom magas hegyeiért folyik a harc. A mindentudó Isten látja mindezeknek a végét. Osztályok küzdenek osztályok ellen, hatalmaságok, hatalmasságok ellen. Mily sokakat megejt a kísértő e küzdelemben. Ime látjuk, hogy merülnek tel s buknak alá az emberek. Magas hegyre viszi őket a kísértő és mutogatja nekik e világnak minden országait és azoknak dicsőségeket. Jaj azoknak, a kiket megejt. Szédülve, porral és gyalázzal borítva esnek alá a meredélyben. Jaj azoknak, a kik hizelgő, biztató ígéreteit el nem tudják maguktól újrasítni: Eredj el Sátán: mert megvagyon irva a te Uradat Istenedet imádd és csak őtet szolgáljad.

kenyere, a ki én hozzám jő, semmiképen meg nem éhezik.¹ Vagy „ha valaki szomszédhoz, jöjjön én hozzám és igyek.”²

Jézus utolsó vacsorájának, több példázatának s általában igen sok tanításának itt látjuk előképét. Az Urvacsoráról pl. így szól: „A főbölcesség megépítette az ő házat... tölti az ő borát, még az ő asztalát is megkésztette.”³ Jézus azt mondja magáról „Én vagyok az út, élet és igazság.” ugyanez az eszme jut kifejezésre a bölcesség munkálkodásánál is: „Megérted az igazságot — t. i. a bölcesség által — és valami igaz és minden jó út.”⁴ „Életnek fája az azoknak, a kik magukhoz kapcsolják őtet.”⁵ Őrizd meg az igaz bölcességet; és lesznek ezek élet a te lelkednek.”⁶

Egyébként szükségtelen tovább bizonyítanunk, hiszen egyszerű átolvasásra kiviláglik, hogy a Példabeszédek könyvének a megszemélyesített bölcességről írott része *előképe* János evangélista *Ige-tanárnak*, illetőleg az Ige megtestesülésének a Krisztusban fordítsuk azonban figyelmünket a megtestesülés formájára.

A mint látjuk a bölcesség, mint személyes erő, már a megtestesülés előtt élt az emberek tudatában, még pedig nem úgy, mintha annak testbe öltözését

Az a kérdés, hogy van-e ilyen Istenünk? A mi egyházunknak, a mi hiveinknek kell, hogy legyen. Őt imádjuk hát egyedül és csak őtet szolgáljuk.

Dr. Ferenczy Gyula.

Hogyan védekezzünk a baptisták ellen?

A baptisták receptiója e felekezet terjedésének valószínűleg nagyobb mérvű elterjedést fog adni, s azért nagyon helyes dolog beszélni arról, mit tegyünk mi lelkesek, hogy terjedésüket hitfelekezetünk körében gátoljuk, vagy legalább is akadályozzuk. Recriminációk itt nem használnak. Az sem használ, ha a középkori katholicizmus minden ellenünk használt fegyvereit a gyanúsítást, lekicsinylést, állami, egyéni érdeket, anyagi károsodást stb. mind előhuzzuk is. Ezen fegyverekkel ellenünk se boldogultak s még kevésbé boldogulunk mi másokkal szemben!

A védekezésnek csak egy módja van itt. És ez az, hogy vigyük mi az *evangéliomot* a hiveink közzé egyszerű szavakkal, egyszerű nyelven. El el olvasgatom a legközelebb megjelent egyházi beszédeket, újabban ezek között a „Debreceni Lelkészi Tárt.” Szép beszédek azok. Csiszolt nyelven, szép formában előadott mély gondolatok. De valljuk meg, hogy ezek nagy részéből a — Kálvin beszédét kivéve — a mi egyszerű népünk, de még tanult népünk is nem tanul evangéliomot. Az evangéliom ugyanis e három részből áll, mint az angolok mondják: *Ruin, redemption, renovation*, azaz *romlottság, váltás, megújulás*. Ennek a három résznek minden prédikációban ott kell lenni, ha az evangéliomi akar lenni.

lehetőnek tartották volna. A Messiást, mint királyt, mint embert, várta a zsidó nép, de nem a bölcesség lelkét. Az csak mint testetlen lelkűt tudta elképzelni, ki Istenben él és munkálkodik. Azért, ha valaki, egy élő ember azt merte mondani magáról, a mit Jézus mondott, hogy „ő minekelőtte Ábrahám volt, már élt,”¹ mint Isten káromló — épen Mózes törvénye alapján — menthetlenül halál fia volt. Ha János azt a látszólagos lehetlenséget nem igényli magának, hogy ő és az Atya egy, s megelégszik a zsidó Messiásság hirdetésével: úgy bizonyosan akad annyi igaz hive, a mennyi megvédi a halálra adástól. Azonban ő minden habozás nélkül nemcsak azt állította magáról, hogy ő a Messiás, hanem hogy ő ama bölcességnek, az Igének megtestesülése is. Ő ama Lélek, mely a világ fundamentomának fölvetése előtt már élt, ki Istennek a teremtés nagy munkájában segédkezett; tehát nemcsak Messiás, hanem Istennek Fia. Mi természetesebb, minthogy hirdetett tanáért meg kellett halnia. — Azonban Isten az ő állítását neki ipazságul tulajdonította. Kevéssel utóbb már elismerte a kor, még a római császárok is, hogy az isteni rangra emelt örökké élő és ható erő megtestesülése; lehetséges ma pedig egy keresztyén ember sem lát megbotránkoztatót vagy Isten elleni bünt abban, ha az Istennek második személyéről mint emberről beszélünk.

De ne állapodjunk itt meg; menjünk tovább. Ha

¹ Ján. 6: 35, 51.

² Ján. 7: 37.

³ Péld. 9: 1—3.

⁴ Péld. 2: 9.

⁵ Péld. 3: 18.

⁶ Péld. 3: 22.

¹ Ján. 8: 58.

Az általunk elmondott prédikációk jó nagy részében nincsen ott. Vagy ha ott van is, oly kis adagban, oly sok szóvirág között elrejtve, hogy ember legyen, ki azt feltalálja. A védekezésünk első kelleke azért az, hogy prédikáljuk mi tisztán az evangéliomot és egyszerűen. A baptisták ezt teszik, s ezzel fognak közzülni maguknak sok halat.

A mi eddigi prédikálási módunkat elítélik ma már a lelkészek is. Példa reá az Erdélyi Prot. Lap, melyben mostanság csaknem mind oly cikkeket jelennek meg, melyek sürgetik prédikációink reformálását. Elítélik az egyszerű emberek, mert sokan közülök elhagyják egyházunkat, jelölve annak, hogy tanításainkkal nem vezetjük el őket az örök üdvösség bírására. De elítélik a mi múlt hiveink is, mert meglehetősen elhanyagolják a templomokat mindenütt s erős kifakadások vannak oly lelkészek ellen, kik csak a hármaskorona pápa ellen beszélnek s a gályarabok erényeivel hozakodnak elő unostalan.

Azonban nem elég prédikálni csak az evangéliomi igazságokat, élni is kell azokat. Meg kell tartani. Itt megint nagyon sokszor rövidre jövünk lelkészek és hivek.

E tekintetben is hallunk túlfönt panaszokat. Itt is változtatni kell. Élnünk kell a keresztyén evangéliomi igazságokat. Ez védekezésünk második kelleke.

A harmadik az, hogy az egyházfegyelmet állítsuk helyre és szavazattal távolítsuk el a romlott tagokat egyházunkból. Rettenetes az, hogy egyházunknak háromféle tagja van, segítő, közömbös és rontó, s nekünk a rontó ellenséges elemet meg kell tünni az egyházban, mert nincs hatalmunk szabadulni tőle. Az én egyházamban csak egy van ilyen, de ezt is elégnék tartom, hogy megnehezítse haladásunkat, beszennyezze jó hírvünket.

Negyedik kellek az, hogy tanítsuk az evangéliomi keresztyén vallást iskoláinkban is, mely igazi kálvinista

akkor is, ha nem hangsúlyozzuk azt mindenkor. Hogy ezt nagyobb súlyjal tehesük, ezért irtam én „*Konfirmációi Kátém*“ s kértém az érdeklődőket, bírálják meg azt nyilvánosan is. Fájdalom, hogy kérésem nem talált meghallgatásra s így még ma is csak oly vallástani kézikönyveket használnak, melyek csak hangulatot keltenek, de református keresztyén elő hitet nem gerjesztenek és terjesztenek. Négy kötet „*Evangéliomi Keresztyén Tanítások*“ címen is azért adtam ki 80 egyházi beszédet, hogy e beszédekben megmutassam ne csak szóval, de tettel is azt, hogy milyennek gondolom én tartalomban és formában azon evangéliomi beszédek, mikkel védekezhetünk mi a sekták és minden felekezetek ellen, fájdalom azonban lelkésztársaim nagy része még csak megösmerni se óhajtotta e beszédeket. Az idő azonban halad, sok lelkész keze alatt a nyáj apad, a hivek kevesbednek, a megmentő eszköz után azonban kevesen nyulnak. Mig itt fordulat nem áll be, a ref. egyház lelkészei az egyszerű, tiszta evangéliomot nem hirdetik újra egyszerűszavakkal és tiszta, példányoszerű étellel, addig fordulatot ne várjunk, bármennyit irunk és beszélünk is. A ki pedig hirdeti és éli, az ne vegye rossz néven tőlem e sorokat, mert én ezt csak azoknak irtam, kik nem hirdetik és nem élik azt.

Szalay József
lelkész.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(64. Folytatás.)

Ez újabb törvény fentartja a börtönbüntetést, de idejét megsabta, 24 órán túl az nem terjedhet. Nincs itt nyoma a vigili, janitor, apparitor tisztviselőknek, el-

lehetséges az, hogy Istennek ama *második személye*, ki a Jézus kora előtti nemzetség életében mint nélkülözhetetlen ható erő működött s már láthatatlan állapotban külön álló személynek tekintett — egyszer testet öltön: vajjon akkor van-e lehetetlenség abban, hogy az Istennek *harmadik személye*, ki a Jézus Krisztus halála után lépett az emberiség tudatába s kezdte meg működését, s mintegy 2000 év óta él a mi lelkünk előtt, vagy lelkünkben, mint megszemélyesített erő — hogy a Szt. Lélek végre szintén elhagyja a láthatatlan világot és a mi javunkra emberi testet öltön? Vajjon nem szükségképeni következménye-e ez az eddig észlelt isteni világkormányzatnak? — Ha nem az volna: az apostolok bizonyosan sohasem gondoltak volna reá.

Isten az emberi nemet úgy fejleszti és vezetni célja felé, hogy akaratát időnkint prófétái által kijelenti, sőt magát a kormányzó erőt testbe öltözteti. Választ magának népet, mely alkalmas talajul szolgáljon az isteni akarat magjának megtermelésére és fölnevelésére. E célra szolgált a multban a zsidó nemzet, melynek kebelébe ültette már korán az egy Isten eszméjét, valamint annak ígéretét, hogy nagy király származik öleből. — A dicső király Dávid személyében meg is érkezik, de az ígéret csak részben teljesül. A mivel az ígérettevés idején még elégedett lett volna az ígéretnyerő, az a fejlettebb emberi értelem és erkölcsi felfogás mellett elégtelennek bizonyult, s a növekedő vágyak kielégítés nélkül maradtak.

A Dávid és Salamon halálát követő zavaros poli-

tikai és valláserkölcsi viszonyok új vágyakat teremtenek. Egy megújodott birodalom után való sóvárgó kívánság lép előtérbe. Ennek nyomán megszületik a próféták lantján az *isteni ígért*, mely ez újabb vágy kielégítésére is reményt nyújt. Ezek az ígéretek megoszolnak *egyik oldalon érzékiekké, a másikon szellemiekké válnak*. Ennek következtében egy felől, mint látható dicsőségteljes királyt vár a nép Messiásként, ki országának örök békét és életet biztosít. Várja vissza Dávidot, vagy annak fiát, mert üdvösséget attól remél, ki ezt megköstolta. Másfelől nem magát a személyt, hanem annak csak lelkét, a bölcseséget, keresi mely életének kormányzója s az egyén maradandóságának biztosítója legyen. Lehet, hogy a haza sohasem áll helyre, talán el is töröltetik a föld színéről, elég, ha az egyén lelkében a bölcsesség él, s az által örök életet nyer.

E tant pedig Dávidnak királyi fia és tanítványa terjeszti; ő érzi először a bölcsesség lelkének hatását, s ennek következtében emelkedik túl a nemzeti aspirációk szűk korlátain. Ő látja először, hogy képtelenség a látható birodalom örök élete, mer a mi látható, mulandó; a mi örök, az láthatatlan. A bölcsesség láthatatlan ereje az, melytől az egyén üdvöt várhat, nem pedig a haza regényes földje. Ez az ígért, mely Salamonnak adatott, élt és működött tovább láthatatlanul, mintegy 800 esztendeig, de megtestesülését senki sem várta, hiszen épen az érzeki váradalom korlátozására s váradalmainak részben való betöltésére született; vagyis, hogy mig a

vileg eltörölték, de a pedellusok fogadásáig még az apparitorok fennmaradtak.

Azok a reformok, melyeken az 1842. óta működő tudományos választmány sorozatosan létesített, számosság, a törvény átdolgozata csak egyik fontos része. Az eddig említett újítások közé tartoznak p. o. a testgyakorlat rendszeres tanítása (lásd fenn 110. l.) a kenyér sütés és osztás megszüntetése, ezzel kapcsolatban a szolgagyermek pénztárának újabb rendezése, a szolga gyermekek seprés és tisztogatás alól felmentése, s annak hetesek által végeztetése (1842. augusztusi e. ker. jk. 288.); a pedellusok számára az első utasítás elkészítése (Tkari jk. 1843 : 184. sz.) A főiskola viteldijmentes levelezését Szoboszlai eszközölte ki 1846-ban, ráirandó minden levélre „iskola ügyben.” A tanárkar köszönetét fejezte ki (jk. 1846. okt. 8. szám : 899. r. és 901. sz.) E 2. reform korszak 1842—1855-ig tart, Szoboszlai superintendens kormányzói vezetése és irányása alatt, melynek korszakalkotó kidomborodása az 1850. után bekövetkezett nagyszerű átalakulásokban tünik ki, s a mai Kollégium életképének alapja. Az első reform korszak dolgozó lelke (1798—1821-ig) Budai Ézsaiás volt a tanárok részéről, s a két áldosdi tanügyi értekezletben csücsösödött ki, ez inkább a tanrendszer tökéletesítésével foglalkozott, amaz egyéb kapcsolatos intézkedésekkel.

Az 1849. utáni első évek.

A XVIII. kötet sorrendje szerint a hazai nagy vész után (1849. világos vári fegyverletétel) beállt zord időkből a diákság és Kollégium életében nevezetesebb mozzanatokról szólnunk. Az iskola megnyitásával a fegyelmi ügyek is tárgyalás alá jöttek, az első *altörvény-*

szék 1850. jan. 26. tartott Aranyi István igazgató tanár elnöklete alatt. A császári katonasággal való surlódás éjjeli csapszékben járaskor (1850. nov. 25.) egy tanuló kiltításával.

Halka István a 2. polgári iskola köztanítója 1849. júliustól, de már március közepétől fogva főiskolai gazda volt azon buzgó ember, a ki a forradalom alatt sok tekintetben felforgatott iskolai épület újra igazítása és tancélokra alkalmazhatása körül sok érdemet szerzett s a tanárkar (1849. december 20.) a következő évre is megtartását hozta ajánlatba, mint a ki a „főiskola helyreállítása és kitisztogatása nagyobb részben bevezetésében dicséretes szorgalommal” munkált. Számadásában a károkat felsorolta s a gazdasági tanács megvizsgálván, azt jelenté, hogy a *muszka sereg által* fegyveres erőszakkal okozott károkért ő feleletre nem vonható, annyival is inkább, mert a nagyobb értékű butorokat a cs. kir. katonai kórház vitte magával nem a muszka sereg, ezekért a helybeli hatóságokhoz kell jelentést tenni. A muszkák által elrabolt fa, gyertya, papíros stb. készletekről való számadás alól is felmentetett. (G. Tan. 1850 : 1. 33. 60. sz.) Az ő méltatása ugyanazon jkönyvben (1849. május 30-án 547. sz. a.) mintegy 9 sorban volna található, de az országos helytartóság parancsára mint „forradalmi kormány emlékét” olvashatatlanná kellett tennie, s így az kitoröltetett onnan. (G. Tan. 1851 : 5. sz.) A károk közül említendő az oskola pecsételő gépje, melyet a muszkák vittek el, ujat kellett szerezni (G. T. 1850 : 51. sz.); a vegyész teremből elorozták a górcsövet több más eszközzel, a górcső egy helyi polgár szemessége által visszaszerzettetett, de használhatóvá tétele végett Bécsbe kellett felküldeni kijavítása 70 frtba került.

A jkönyvek is meg örökítik az önkény uralom működését, az olvasatlanná tett fekete sorok elfedik a történet kutató előtt az akkori megnyilatkozásokat, a tör-

Messias csakugyan eljönne, addig is legyen ható erő, mely a hívőt erkölcsi útján kíséri.

A miről azt hitték a régiek, hogy minden időkre csak mint láthatatlan erő működik, végre a Krisztusban emberi formát ölt. Nem Dávid jött vissza, nem is az ő leszármazottja, sőt nem is király, miként hitték és várták, hanem a kit senki sem várt, a bölcsesség lelkének megtestesítője. Tehát nem az érzéki, hanem az a szellemi oldal vált valóra.

Krisztus azonban szintén eltávozik a nélkül, hogy az eszmét, hiveinek megelégedésére diadalra juttatná. Nincs örökkétartó birodalom, nincs örökdiességű királyság, de marad utána ígéretképen egy láthatatlan erkölcsi erő, az ő Lelke, a *Szt. Lélek*. E szellemi felfogás mellett azonban az igazságtalan elnyomtatás napjainban kifejlődik az ő dicsőséges és hatalomteljes visszatérésének vágya és ígérete.

Épen úgy mint Dávid halála után, a nép lelkében kétféle váradalom támad : az egyik *Krisztus testi visszajövetelére* számít, a midőn a hivek köréből megállapítja földi birodalmát s elleneit megsemmisíti ; a másik oldalon pedig kialakul annak hite és reménysége, hogy a Krisztus lelke, a *Szt. Lélek* lassan ugyan, de állandóan végzi az örök élet előkészítését. A *Szt. Lélek* átvette a megszemélyesített bölcsesség köpenyét és munkakörét, mint Illés palástját Elizeus, átvette tulajdonait s ő lett az Istenség harmadik személye.

Most már nincs egyéb hátra, minthogy ő is köze-

lebb jöjjön az emberi nemhez azáltal, hogy testet ölt, mint hajdan Krisztusban a kötelesség lelke. Ezt ugyan nem várja az emberiség miként hajdan nem várta a bölcsesség megtestülését sem, de várja, vagy legalább várni kell minden igaz keresztyénnek a Krisztus visszatérését, a mint minden jó zsidó várta Dávidot, vagy annak fiát, a Messiaszt.

Ha *összegezni* akarjuk a Példabeszédek könyvében megszemélyesített kötelességről reflexióinkat, arra az eredményre jutunk, hogy ez ösképe az újtestamentomi Igének s jóslat az Isten Fiaának megtestesülése felől. Ez a jóslat azonban annyiban különbözik a többi messiási jóslatoktól, a mennyire eltér a János Evangéliumában felmutatott testesülés a synoptikusok Krisztusától. A mint a Példabeszédek könyvében a tiszta eszme él, minden érzéki járulék nélkül, épp úgy fogja fel a megvalósulást János evangéluma ; s a mint a többi messiási jóslatok vegyítve vannak érzéki vonatkozásokkal, épp úgy látják ennek teljesülését a synoptikusok.

Melyik hát az igaz ? Vajjon Krisztus úgy Messias-e miként a próféták álmodták, vagy a megtestesült Ige, miként Salamon sejtette. Vajjon a synoptikusok Krisztusa, vagy Jánosé a valódi Krisztus ?

Mindkettő egyenlőképen ; mert Jézus Messias is volt, Istennek Fia is. Az első átvitt a második a szó valódi értelmében. Ilyen lesz a második megtestesülés is, a midőn az Istenség harmadik személye ölt alakot ;

téneti tények bakószzerű kivégzésének gyász emlékei azok. A tkari jkönyv 1848. május 12-iki két végzése, június 3 és június 18-iki egy-egy végzése törölvék ki. Hasonló történetirtással találkozunk a gazdasági tanács 1849. márc. 4., ápril 13., május 30, június és július havi ülései jkönyvében, néhol egyes szavak, másutt sorok, és ismét másutt az egész jkönyvi tétel dörzsölve ki.

Az 1849. évi főiskolai számadás 266. lapján elő van adva, hogy felsőbb parancsra magyar bankjegy beadatott 18,757 frt 30 kr., ebből a tőke pénztár 10,924 frt veszteséget, a többit a többi alapok szenvedték.

Ugyancsak azon évi számadás 252. lapján rendkívüli bevételül találjuk „az álladalom a kollégium épületei használásáért fizetett 8000 pengő frtot” megvan az igazoló irat, mely szerint Duschek Ferencz pénzügyminiszter utalványára a debreceni harmincad hivataltól a főiskolai pénztárnok kezébe jutott az összeg, ezt igazolja Kerekes Ferencz igazgató tanár 1849. június 7. A felvétel jun. 3. történt, mert a Gazdasági Tanács 1849. jun. 5. ülésében bejelentetett 558. sz. a. és ez a jkönyvi szám is kiméletlenül kidörzsöltetett, ennek tartalmát a pénztári napló számadás lapjairól lehetett kideríteni. Még ily tények emléke is bántó volt az önkényes kormányynak. A Gazd. Tan. 1848. május 31-től 1849. márc. 4-ig nem tartott üléseket és így jegyzőkönyve sincs, ezutáni üléseit sem a főiskolában tartotta „a rendkívüli körülmények miatt.”

Az álladalmi kormány Debrecenbe költözött és az országgyűlést itt tartotta 1849. január elejétől május végéig, a főiskola oratóriumában, egyéb épületek a bankjegyek nyomtatására fordítottak. Ezen használatért nyerte az álladalomtól a 8000 frtot. Julius 3-án vonultak be az első orosz csapatok a városba. 2-odszor a debreceni csata (aug. 2.) után jöttek be.

A G. Tanács 1849. június 28-iki ülésében jelenté a gazda (Holka István) hogy az állam által igénybe vett főiskola épületének *egy része* az alsóbb tanulók részére már át van adva s a tisztán tartásra alkalmas

mert Jézus evangéliumának Szt. Lélek tana és a synoptikusok Krisztus váradalma között épen olyan viszony van, mint volt a chokma-tan és a prófétai messiási váradalom között. A megtestesülés János Evangéliumának reménye szerint történik lelkileg, de átvitt értelemben alatta lesz a synoptikusok által ígért érzéki megvalósulás. — Ha csak a synoptikusok jóslata teljesülnek: úgy hova maradnak a jánosai ígéretek? Ezeknek kell először megvalósulniok, hogy amazok is teljesülhessenek.

Az eszme megtestesülése mellett azonban nem könnyű felfogni az érzéki megvalósulás átvitt értelmét. Innét van az, hogy a zsidók még most is várják a próféták által jöendőlt Messiás eljövételét, mert ma sem látják teljesülni a Krisztus életében és elete által nekik és országuknak adott ígéretek. Talán e második megtestesülés őket is szellemiekké érleli s Krisztus táborába vezeti.

Diósvizlő.

Lukácsy Imre

ref. lelkész.

egyének felfogadhatását kérte (564. sz.) Julius 31-én jelentés: mely tantermek hozattak rendbe, (a muszkák fegyver szállító ládáknak az iskola székeket is elhordani akarták), újra törlésekkel találkozunk. (p. o. 572. sz.) A tanulók 1850. jan. 21-re már beköltöztek a kollégiumba (G. T. 1850:6.)

Az iskola megnyitásával a nehéz időköz (ostrom állapot) alkalmazkodás végett Szoboszlai átnézte az iskolai törvényeket s a *módosításokat* elrendelte; egyik pontja az eddigi 16. most 17. törvény így módosított: A beöltözött ifjak fekete kalapot, fekete (vagy fehér) nyakkendőt, sötét mellényt, szokásban levő térdig érő dolmányt, fekete nadrágot viseljenek, köpenyegét sötét színűt. Ilyen ruha nélkül templomban, temetésen, ünnepélyes összejövetelen s minden felsőbbség előtt megjelenni kiöltözöttség büntetése alatt tilos. (Tk. jk. 1850. nov. 1.)

A tanulói formaruhára Balogh Péter helyettes superintendens elnöklete alatt tartott tkari gyűlés (1857. febr. 28.) tett újabb intézkedést. Tapasztaltatván, hogy az ifjuság mellőzi a hivatatos szolgálattételeknél az egyenruhával kitűzött diszes és kényelmes nemzeti öltönyt a *Zrinyi dolmányt*: határozatott, minden hittan-szaki tanuló a főiskola épületében, vagy városi lakóhelyén, fekete s nem tiltott formájú s anyagu magas kalapot, fekete nyakkendőt, nadrágot s egyenruhával Zrinyi dolmányt tartozik viselni szigorlatokon, hivatalos megjelenésnél, templomi szolgálatoknál és ünnep követségben, e két utolsó esetben a Zrinyi begombolva legyen, különben büntetést von maga után. (65. sz.)

A zsandárvilágból egy pár eset.

A behozott új intézmény kezdetén a császári *csendőrséggel* kinos hatású összetűzése volt néhány deáknak, a csendőrségnek ellenszegülés folytán letartóztatott egy deákot a hadi törvényszék kemény büntetéssel súlytott, melyet a 3. hadtest parancsnoksága kegyelemképen úgy szelidített, hogy Sárói Szabó Antal (makói fi) 2. jh. három hónapi vas nélkül eltöltendő fogságot szenvedett. A katonai ker. parancsnokság tétette át e végzést a tanárkarhoz kihirdetés végett, tartozván értesíteni az ifjuságot, hogy jövöre a csendőrség ellen elkövetett mindennemű kihágás szigorúan fog büntettetni. (Tk. jk. 1851. márc. 12.) Társa (Rajkó Lajos) a deákok névsorában nem találtatik. Ez volt az ostromállapot első áldozata. Szabó Antal ki is tiltatott az iskolából. Leginkább borozó helyen történtek az összekapások. Még három más deákot fogtak el vendéglőkben a csendőrök, kik szintén elbocsáttattak az iskola kötelékéből. A 2. áldozat volt Kiss Endre (Patóházi fi, hat éves deák), a ki a csendőrség elleni kihágás és „veszedelmes fenyegetés miatt” a hadi törvényszék által két hónapi katonai börtönre ítéltetett, ez maga után vonta az iskolából kitiltást. (Tk. jk. 1851. ápril. 2.) Újabb áldozat volt *Balogh Lajos* (hegyközszentimrei fi, Bihar) 3-ad éves deák, két társával a csendőrök bejelentették, hogy kalapjaikat felbokrétázták, bepanaszoltatván, az altörvényszék majd nyomban a rendes iskolai feltörvényszék (1852. okt. 21.) a különben kifogástalan szelid tanulókat, a jelen viszonyok közt, mert a kihirdetett isk. törvény szerint vendéglőbe mentek, késő éjjel onnan a csendőrök által küldettek szét, a tanintézetből elutasította mind a hármat. Balogh Lajost e szellemes derék ifjut, pályája derekán törte ketté e határozat, mert később besorozták tiz évre a granátos ezredbe, külföldre vitték, ott a kemény szolgálat elzsibbasztotta, s kisz-

badulta után haláláig megérezte kedélye a hivatott pályáról erőszakos leszoritást. A szép reményű, költői lendületű ifju keserűen elégedetlen gondolatvilágát jelzi egy későbbi nyilatkozata, benjárt Debrecenben, épen mikor a nagy Révész Imre siremléke állításában mozgott város és vidék, mondá, minek a fényes sarkó? Utoljára káposzta kő lesz belőle! Meghalt mint postamester 1902. augusztus 1. Álmosdon.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

TANÜGY.

Az országos református tanáregyesületből.

Az országos ref. tanáregyesület elnöksége és központi igazgatósága serényen végzi időközi munkásságát.

A VIII. osztály számára készitendő prot. szelemű történelmi tankönyv megírásával a választmány *Kiss Lajos* szegedi főrealisk. tanárt az ismert ref. vallású tankönyvíró s egyesületi tagot bizván meg, ő a megbízatást örömmel vállalta s az elnökséghez küldött levélben azt írta, hogy minden erejéből törekszik az egyesület kívánalmainak megfelelő tankönyvet előállítani s a kedvező eredményt tanári pályára legtöbb dicsőségének fogja tartani.

Ilyen ambíció párosulva megfelelő tehetséggel és gyakorlottsággal, minden esetre kellő sikert fog aratni s már a jövő isk. évben kiadhatja az egyesület a prot. szellemű, derék történelmi tankönyvet, melynek hiányát régen érezzük.

Ugyanesak a jövő évben kezdi meg az egyesület a prot. szellemű nevelés szempontjából szintén nagyfontosságú *Középiskolai olvasókönyvek* sorozatának a kiadását is.

Az első kötet már átment a szerkesztőbizottság retortáján s most készitik sajtó alá a szerzők: *Mitrovics Gyula* dr. miskolci fels. leányisk. igazgató és *Gulyás István* dr. debreceni ref. főgyimn. tanár, utóbbi, a szerkesztőbizottság elnöke is.

Az egyesület 50 aranyos pályatetele, melyre a díjat a debreceni ref. egyh. ajánlotta fel s mely *Debrecen és partikuláit* kívánta tanügytörténelmi tanulmányban feltüntetni, teljesen meddő maradt. Az 1905. dec. 31-én lejárt határidőre egyetlen pályamunka sem érkezett be.

Az elnökség most az iránt szándékozik javaslatot tenni, hogy a felajánlott összeg a kiadandó *Iskolatörténelmi Adattár* költségeire fordíttassék.

E tárra nézve az előmunkálatok *Thuri Etele*, pápai theol. tanár s jeles történetbuvár és író szerkesztése alatt buzgón folynak.

Az egyesület f. évi közgyűlését *Sárospatakon* augusztus 28-29-én tartja meg s az elnökség ezt már tudatta a tanárkarokkal s szokás szerint fölhitva a gyűlésen felolvasni szándékozókat a jelentkezésre. Már eddig is van felolvasásra jelentkező tagtárs, aki igen korszerű témát óhajt a közgyűlés előtt fejtegetni.

Remélhetőleg tömegesebb jelentkezések lesznek e tekintetben, mert egyfelől sok az elmélet mozgó paedagogiko-didaktikai és egyházi tanügyi tárgy,

másfelől Sárospatak, mint gyűlési hely ref. központi jellegénél és fényes tanügyi multjánál s jelenénél fogva kiváló vonzó erőt gyakorol az egyesület tagjaira nézve úgy, hogy egy nagyon eredményes és kedves emlékü közgyűlésnek nézhetünk ott elébe.

Nem régen küldözte szét az elnökség a gimnáziumok ének- és zenetanáraihoz azokat a körleveleket, amelyekben az 1901-iki revidált konventi tanterv *énektanítási anyagához módszeres utasításokat* kér tőlük. Ennek célja a sok panaszra okot adó konventi újabb énektanítási tantervek a tanítás sikere és a tanárok kellő tájékoztatása végett egyöntetű, methodikával leendő ellátása s ennek alapján egy énekelméleti- és énekgyakorló könyvek szerkesztése.

Nagy szükség volna ilyen részletes methodikai utasításra a *vallás tanítás* tantervével is.

Az elnökség foglalkozik is azzal a kérdéssel s az énektanítási methodika elkészítése után azonnal napirendre is tűzi.

A választmány azon mult évi dec. 29-iki határozatában, hogy a *ref. ifj. vallásos lap ügye*, melynek kiadására a Prot. Irod. Társaság, az egyesület kérelmét elutasítva, nem vállalkozott, vétessék le a napirendről, sokan nem nyugosznak meg. Elsőnek a Prot. Egyh. és Isk. Lap szerkesztője, *Hamar István* szólalt fel ellene s kívánja az egyesülettel leendő megvalósítását. E kérdést lapjában állandóan felszinen tartja és fejtegeti.

Mások is jelezték már az ifj. lap megvalósítását sürgető indítványaik benyújtását abban a reményben lévén, hogy a lap megindítása a tanárság felkarolása mellett semmi anyagi kockázattal nem jár, erkölcsi és hitfelekezeti szempontból pedig végtelenül szükséges és nagyfontosságú.

Az orsz. ref. tanáregyesület választmánya az egyesület csekély és más oldalról lekötött anyagi erejére való tekintettel vonult vissza e kérdés megvalósítása elől, de kimondta, hogyha e Lap a ref. tanárság kebelében magánvállalkozás útján létesül oly szerkesztővel, akiben meglehet bizni, kötelességének tartja a vállalat anyagi támogatását is.

Az újabb mozgolódások azonban arra engednek következtetni, hogy e tárggyal az egyesület közgyűlésén behatóan és közmegegyezést keltőleg kell foglalkozni.

A tanítóképzőintézeti tanári vizsga szabályozása.

A vallás és közoktatásügyi miniszter f. évi febr. hó 17-én kelt 11,890. sz. rendeletével olyan intézményt rendszeresített, melynek szükségét a magyar tanítóképző intézeti tanárok régóta hangoztatták. Eddig külön tanítóképzőintézeti tanári oklevél nem volt. A tanárok részint a polgári iskolai tanítók, részint a középiskolai tanárok közül kerültek ki. Egyik csoport sem elégítette ki a tanítóképzőintézeti tanárok által hangoztatott ideális kívánalmakat, mert a polgári iskolai tanítói képesítést nem tartották elég magasnak a tanítóképzőintézet színvonalához képest, a középiskolai tanári oklevél ellen meg az volt a kifogás, hogy ezen oklevél megszerzését semmiféle elemi iskolai gyakorlat nem előzi meg. Az éveken át tartó vitában kidomborodott azon óhaj, hogy a tanítóképzőintézeti tanárképzés az elemi iskolai tanítással szerves kapcsolatba hozandó, továbbá, hogy az elméleti ismeretek színvonala emelendő. Utóbbi kívánság természetes folyamánaképpen hangoztatták, hogy az elméleti, illetőleg tudományos képzés az egyetemen történjék. A vallás és közoktatásügyi miniszter e kívánal-

makat a szabályzatban elég szerencsésen juttatja ki-fejezésre.

A vizsgáló bizottság elnökekül Dr. Pauer Imre budapesti egyetemi tanárt nevezte ki a miniszter. Jelzi, hogy a tanítóképzőintézeti zene, rajz és tornatanárok kiképzéséről és képesítéséről külön szabályzat fog gondoskodni, s azt a reményét fejezi ki, hogy „a tanerők képzésének és képesítésének, a tanítóképzőintézetek erősen kialakult szakirányával és sajátos jellegével számot vető egységes szervezete mint természetes következményt fogja magával hozni ezen intézeteknek céltudatosan egyöntetű munkálkodását.” A szakirány kifejezésre juttatása mellett nagyon helyesen mondja a rendelet, hogy a tanítóképzőintézeti tanárnak a népiskolai gyakorlat teljes tájékozottságával és jártasságával kell bírnia és tapasztalásból kell ismernie az elemi iskolai belső életét, ezért a tanító és tanítónőképző intézetekhez kinevezendő okleveles tanárjelöltek szolgálati idejük első évét, vagy legalább annak tekintélyes részét a népiskolai gyakorlatnak szentelve, a képző intézet gyakorlati iskolájában fognak foglalatalkodni.

Fontos, hogy a tanítóképzőintézeti tanárokat az okleveles polgári iskolai tanítók színejavából kell kizemélni, csak olyanok lehetnek tanárjelöltek, a kik a választott szakcsoportban legalább is jeles, a többi tárgyakban pedig jó osztályzatot tudnak oklevelökben kimutatni. A jelöltek szaktárgyaikban az elméleti képzést az egyetemen nyerik, gyakorlati kiképzésük pedig a vallás és közoktatásügyi minisztertől arra kijelölt elemi iskolai tanítóképzőintézetben történik. Szakcsoportjaik: I. filozofia és paedagogia; II. magyar nyelv és irodalom, történet, földrajz; III. magyar nyelv és irodalom, német nyelv és irodalom; IV. történet, földrajz, német nyelv és irodalom; V. mennyiségtan, természettan; VI. átlattan, növénytan, kémia ásványtannal, természettan. A szakcsoport egyik tárgya főtárgy, a többiek mellék tárgyak. filozófiai tárgyak azonban mindenik csoportban kötelezők.

A tanítóképző intézeti a tanárjelöltek számára az állam polgáriszkolai, illetőleg elemiiskolai tanítóképzőintézetekkel kapcsolatban kollégiumokat állít, a hol a felvett jelölteknek minden segítséget megad arra, hogy szakképzésükre gond nélkül készülhessenek. A kollégium tagjai mellékfoglalkozásra nem válkozhatnak. A kollégium az általános tanulmányi rend keretében részletesen megállapítja az egyes kollégiumi jelöltek tanulmányi rendjét az egyetemi lekerend alapján, támogatja és ellenőrzi a tagok egyetemi tanulmányait és szükség esetén kiegészíti azokat, ellenőrzi a tagok iskolai gyakorlatait, s gondoskodik arról, hogy a tagok a latin nyelvben és legalább egy modern idegen nyelvben magokat gyakorolhassák.

A tanítóképzőintézeti tanári vizsgálatra jelentkezhetnek azok, kik elemi iskolai tanítói oklevél vagy érettségi bizonyítványon, továbbá legalább is jeles polgári iskolai tanítói oklevélén kívül már az egyetemen a negyedik félévre is beiratkoztak, s a didaktikai gyakorlatokról az illető tanítóképzőintézet igazgatóságától bizonyítványt tudnak felmutatni, végül bizonyítvány mutatandó fel a latin nyelvnek és egy modern nyelvnek oly fokú ismeretéről, hogy könnyebb prózai szöveget fordítani tudnak.

A rendelet középiskolai tanárok számára is lehetővé teszi a tanítóképzőintézeti tanári oklevél megszerzését abban az esetben, ha a középiskolai tanári oklevél szakcsoportja magában foglalja valamelyik tanítóképzőintézeti szakcsoport teljes tárgykörét. A jelölt-

nek azonban igazolni kell, hogy valamelyik tanítóképzőintézetben a megfelelő didaktikai gyakorlatokat végezte.

A középiskolai tanári oklevélnek tanítóképzőintézetre kiterjesztése fenti követelmények teljesítése alapján úgy történik, hogy a jelölt az országos tanítóképzőintézeti tanárvizsgáló bizottság előtt szóbeli vizsátatot tesz.

Az új képzési és képesítési rendszer az 1906/7. iskolai évben lép életbe.

A rendelet a tanítóképzőintézeti tanárképzés rendszerezésével új intézményt hozott létre, melynek tanítóképzőintézeteink életében nagy jelentősége van. A rendelet helyesen oldja meg a tanítóképzőintézeti tanárok elméleti és gyakorlati kiképzését, s garanciát nyújt arra nézve, hogy a jövőben a tanítóképző tanárok magas színvonalu ismeretek és sokoldalú gyakorlat birtokában kezdik meg nehéz feladatukat, mely a tanítás művészetében való kiképzésből áll.

A mi református tanítóképzőintézeteinket illeti, e rendelettel szemben teljesen az államiiskolákban képzést nyert tanárookra vagyunk utalva. Ez idő szerint csak egy út van arra, hogy a jövőben is lehetőleg református iskoláink növendékei legyenek tanítóképzőintézeti tanárok: ha lelkesíti képesítéssel bíró, középiskolai tanárok okleveleik érvényét tanítóképzőintézetekre is kiterjesztik. Hisszük, hogy a nem lelkesíti jellegű középiskolai tanárok közül is lesznek, kik oklevelük érvényét tanítóképzőintézetekre kiterjesztik.

Dr. Barcsa János.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházfentartási-alap Györgyteleken.

Tanulságosnak, hasznosnak tartom gyülekezeteink életének egyes megragadóbb mozzanatait minél szélesebb körben megösmertetni, mint tette azt Tóth József körösladányi lelkész ur, midőn a Debreceni Protestáns Lap folyó évi 7-ik számában egyházában általa létesített Szeretet-egyesület céljait, szervezetét, megragadó működését feltárta.

Nemcsak helyeslem eljárását, hanem közérdekből nélkülözhetetlennek tartom gyülekezeteink hitélete megnyilatkozásának egymással való közlését, mert mint egy nagy, élő szervezetnek megannyi tagjai másképen nem is igen vehetünk tudomást egymásról, ekként eljárva pedig nem mondhatja meg az ember, hogy az a lélek, az a hit, mely egyik helyen a keresztyéni munkás szeretet megragadó tényeiben nyilvánult, hol kapja meg a sziveket, hol gyújtja lángra a szunnyadó tetterőt.

Például hozhatom fel az első keresztyén egyházban a tessalónikai gyülekezetet, mely az erős hitben, munkás szeretetben, kitünő reménységben példa volt minden hívőnek Macedóniában, Akhájában (I Thess. 3, 7.)

Nem rég volt az idő, midőn egyházi lapjaink oly sokat irtak és beszéltek a belmissióról. Ma már hál Istennek! bizonyos meglepéssel mondhatjuk, hogy lelkészeink e tekintetben inkább tenni igyekeznek, mint beszélni s itt-ott igen szép példáit látjuk a belmissiói tevékenységnek, habár el keil ösmernünk, hogy e téren még rengeteg munka vár Krisztus szolgáira.

A körösladányi Szeretet-Egyesület dicséretes működését olvasván, nagyon könnyen megérthetjük, ha annak szervezője s lelkes intezője „arra meglepéssel,

sőt gyönyörűséggel tekint.* Bizonyára sokan vannak olyan lelkészek, kik ilyenmő intézményekben a vezetősük alatt álló gyülekezetben nem találva, ilyenek létesítése körül hön buzgólkodnak, nagyon meg volnának elégedve, ha hasonló szép eredményeket érhetnek volna el a keresztyéni szeretet munkásság megvalósításában.

De hát minden egyházban mások a viszonyok, mások a körülmények s a körülmények gyakran erősebbek, mint az emberek s minden buzgó törekvésök. Hogy csak többet ne említsek, a debreceni egyetem is rég megvalósult volna már, ha az igazság nem ez volna.

No de tulajdonképen nem azért fogtam tollat, hogy a körösladányi Szeretet-Egyesületet, vagy ennek tevékeny vezetőjét dicsérjem, mert minden szónál fényesebben dicséri őket az a siker, melyet működésükben elértek, hanem céloom az, hogy mint a cím is megmutatja, ösmertessem a gyülekezetemben alakult egyházfentartási alap keletkezését, célját, mely ösmertetés közreadásához kétségtelenül indítóokot szolgáltatott a körösladányi Szeretet-Egyesület működésének fölmutatása is.

Ámde ha a Szeretet-Egyesület által elért ily szép eredmény mellett a szerénység diktálta bizonyos tartózkodással nyult a tollhoz a körösladányi lelkész ur s csak a külső körülményeknek engedett, melyek elől kitérnie nem lehetett, mennyivel inkább nekem kellett tartózkodnom attól, hogy a tollat kezembe vegyem az egyházfentartási alap ösmertetése céljából. Mert hiszen ez alap működését csak most kezdette meg, tulajdonképeni eredményről tehát szó sem lehet.

Hogy mégis miért írok, annak indokolásaképen röviden jelzem, miként e beces lap igen tisztelt szerkesztőjéhez nem régen néhány rövid sorból álló értesítést küldtem be, melyben jeleztem, hogy a györgyteleki ev. ref. egyház hivei 1000 korona pótdót szavaztak meg egyházfentartási alap létesítése céljából, miután még előbb 300 koronát gyűjtöttek maguk között közadakozás útján ugyanazon célra. Jeleztem továbbá, hogy a mult évben az egyház a templom bádog tetejét festette, torony falát meszeltette, a rozszant lelkész lakot lakhatóvá tette, az egyházi s lelkész magtárát betonnal kiöntette stb. 1200—1300 kor. értékben.

Ez utóbbi mozzanatokat azért kívántam a nyilvánosság elé hozni habár rövid néhány sornyi értesítés alakjában is, mert azok felemlítését a szatmári egyházmegyei közgyűlés évenként megjelenő nyomtatott jegyzőkönyveiből véletlenségből kimaradt.

Beküldött rövid értesítéseimre válaszólag nagy-tiszteletű Szerkesztő ur fölkeresett beces soraival, melyekben azon nézetének ad kifejezést, hogy: „a györgyteleki egyházfentartási alap dolga megérdemelne egy kissé nagyobb keretet is.” stb.

Ezek alapján annak felemlítése mellett, hogy a györgyteleki egyház mindössze 140—160 adó fizető egyház tagot számlál a zsellérekkel együtt, elmondom, hogy ez alap létesítésének indoka részint külső, általános, részint benső, az egyház viszonyaiban rejlő volt.

Nevezetesen ugyszólván szemünk előtt folyik le a francia állam és egyház szétválasztása. A francia kormány a cultus budgetet törölte. Gondoskodjek minden felekezet a maga szükségleteiről ugy, ahogy tud; éljen ugy, ahogy tud. A vallás legyen kizárólagosan a lelki-ösmeret ügye. S Amerikában nem így van-e már régen?

Nálunk még csak ott járnak, hogy sürgetik az 1848. XX t.-c. megvalósítását. Egyházaink, intézményeink mindinkább nagyobb mértékben támaszkodnak az állam

segélyére. Nem hiába mondotta egy alkalommal Uray Imre ur, mai időben az utolsó falusi bakter is azon igyekszik, hogy az állam emlőjét megfoghassa s ezt holta napjáig szivhassa.

Távolról sem itélem el azok felfogását s eljárását, kik azt mondják, ha a r. kath. egyház oly régóta élvezi az állami javakat, használjuk fel mi az alkalmat, igyekezzünk mi is igénybe venni az állam segítségét, amig lehet s amennyire lehet, természetesen az autonomia nagyobb sérelme nélkül, nem itélhetem el, mert legtöbb esetben szükségünk parancsolólag követelik az államsegély igénybe vételét.

Ámde azt sem lehet kétségbe vonni, hogy azok a francia események nálunk is bekövetkezhető nagy fordulatoknak, átalakulásnak lehetnek előrevetett árnyékai, aminthogy a történelem tanubizonyága szerint az eszme áramlatok, ha későn is, hozzánk is eljuttatják hullámgyűrűiket. S mi lesz akkor, ha a magyar állam is akár azon okból, mert anyagilag nem lesz képes a felekezetek felszaporodott szükségéit fedezni, akár a klerikalizmus nemzetromboló terjeszkedése következtében, akár már előre nem látható okból megvonja a felekezetektől a segítséget, keresztül megy az egyház s állam szétválasztása s szegény egyházaink egyszerre a teljes megsemmisülésnek lesznek kiszolgáltatva?

Elég-e erre az a felelet, majd lesz ugy, ahogy lesz, akkor már mi nem fogunk élni, de meg honnan tudjuk azt, hogy csakugyan bekövetkeznek az eredmények?

Ezzel szemben mi is joggal fordíthatjuk meg a kérdést, viszont ki biztosít minket arról, hogy ezek az események be nem fognak következni?

Hiszzen a mai szomorú politikai viszonyok is, melyek arról tesznek tanubizonyoságot, hogy jogaink volnának ugyan, de csak papíron, erők pedig egyáltalán nincs azok érvényesítéséhez, mi jóval biztathatnak? Nem arra tekintenek-e, hogy keressük a segítséget Isten után mi magunkban, mert a mások segítsége tartóságában ugy sem bizhatunk?

S a mult nem arra tanít-e, hogy életerős, önálló ref. egyházak lehetnek az alkotmányosság védbástyái?

Elengethetetlen feltétel tehát, hogy minden egyházban megindíttassék az egyházfentartási alapok létesítése.

Lehetnek ellenvélemények, megengedem, s elősmérem, hogy minden egyházban más-más viszonyok uralkodnak, de az bizonyos, hogy a györgyteleki egyházfentartási alap létesítése céljából a fent említetteket tudatossá kellett tenem az egyháztagok lelkében s ez elmondott általános okok legalább is oly mértékben folynak be az alap létrehozása, mint a második belső, azaz magában az egyház anyagi helyzetében fekvő indok.

A szükségletek folyton növekednek, a fedezetet nyújtó alap pedig maradt a régi, sőt az is erősen megcsontkított. Elkerülhetetlen szükség volt az egyház anyagi ügyeinek sürgős rendezése, részben az erősen megcsontkított alap kinövelése, részben egészen új jövődelmi forrás nyitása.

Mindezen követelményeknek megfelelő, nem lehetett elegendő az 1000 kor. pótdó kivétele, az említett 300 kor. gyűjtése, hanem a költségvetésbe kellett fölvenni 200 koronát, hogy tíz éven át évente 200 kor. az egyházfentartási alaphoz csatoltassék. Bizonyára könynyebb ezt leírni, mint meg is valósítani, midőn oly sok a tenni, javítani, gyarapítani való, megszámlálhatatlan a szükséglet, midőn költségvetésünben állandó deficittel küzködünk. De meg kell lennie.

Miután az egyház szükségletei csak növekedhetnek. újabb pótadók kivetése által az egyháztalabok terhét emelni pedig nem lehet, sőt a terhek csökkentése lehet az egyedül helyes cél, gondoskodni kellett arról, hogy az egyházfenntartási alap lehetőleg önmagától növekedjék. Kimondatott tehát az alapszabályban, miként az évi kamatoknak csak $\frac{3}{4}$ része használható föl az egyház szükségletei fedezéséül, $\frac{1}{4}$ rész pedig a tőkéhez csatolandó. Azt is tekintetbe kellett vennünk, hogy a vidéki takarékpénztárnak 4°/_o kamatot sem adnak az egyház pénzére.

Létesítettünk tehát egyházi takarékot, mely 6°/_o-ra ad kölcsönt két jó kezes mellett, az egyházfenntartási alaphoz létesített ezen egyház takaréknak aztán kettős haszna van: egyrészt az egyház nagyobb kamatokat élvez, másrészt a község lakosai megszabadulnak a 8—10—12°/_o magas kamatok fizetésétől s miután egyszer kell évente a kamatokat fizetni, megszabadulnak a zaklattatásoktól is.

A fentebbiekből már eléggé kiviláglik az egyházfenntartási alap célja, rendeltetése, működése, melyet ez évvel kezdett meg, melyre nézve ha még megjegyzem, hogy az alap növekedésével mindazon jótékony célok megvalósítását programjába vette, melyek a keresztyéni munkás szeretet s hitélet megvalósításához szükségesek, mindent elmondtam tárgyamra vonatkozólag, csak még szives elnézését kérem e becses lap olvasóinak, ha magánügyeinkkel előhozakodtam.

Györgytelek, 1906. február hó 21.

Juhász László
ev. ref. lelkész.

A furtai ev. református egyház története.

(Folytatás.)

Jóllehet kedvező volt a deputatio információja, az építési engedély késett. A furtaiak ekkor a helytartó tanácsnál zörgettek. Kérvényük magyarul ilyen formán hangzik:

„Felsőleges stb.

Elődeink által felépített templomunk hajdan a népesség számához képest elég tágas volt. Ma pedig már a szaporodás természetes törvényénél fogva ugyanaz a népesség megsokszorozódott, s a templom annyira szűknek bizonyult, hogy a népességnek még felét sem képes befogadni. Még 1793. október havában kellő tisztelettel kértük Bihar vármegye tanácsát, hogy annak szükséges bővítését engedélyezze. A tény az, hogy... mint jogkörébe nem vágó dolog felett semmit sem határozott.

A mennyiben pedig Bihar vármegyének nevezett évben és hóban szokás szerint megtartott és ide mellékelt vizsgálatából kiténik, hogy a templom ahhoz a sokadalomhoz képest, a mely istentisztelethez összegyűlni szokott oly kicsinynek bizonyult, hogy a mint már alázattal említettük is a nálunk lakóknak még felét sem fogadhatja be: legmélyebb alázattal kérjük Felsőgedet, hogy templomunknak a népesség számához mérten szolid anyagból való kibővítését kegyelmesen megengedni méltóztassék. Felsőgednek Furta községben lakó legáládatosabb ev. reform. hívei (Dátum nélkül).

A helytartó tanács aztán a vármegyéhez a főispán útján következő leiratot intézi:

„Bihar vármegye Furta község református lakosainak kérvénye eredetiben visszaszármatatván, bővebben megtudja Uraságod, mely szerint azt kérvényezik

hogy a Felsőleges útján engedjék meg nekik templomuknak szolid anyagból való kibővítése a nép számához képest.

Ezen értesítés mellett tudomására hozta kívül címzett Uraságodnak a helytartó tanács ama kegyelmes királyi parancsot, hogy a kérvényben foglaltak egy megyei ember jelenlétében érdemileg tárgyalassanak, a kellő felvilágosítások megadassanak miután meg hallgatván a meghallgatandókat alapos és megfelelő értesülés szerzettetett: azt ide minélelőbb betérjesszék. Ezeket Uraságodnak. Kelt a királyi helytartó tanácsnak Pozsonyban 1798. június 3-án tartott üléséből. Legkegyesebb híve, Gróf Pálfi Miklós m. p. Hatos Ferencz m. p.

1768 okt. 4-én újabb deputatiót küld ki a vármegye, de ennek információja is csak az a mi az első deputatioé: a templom kicsiny.

1766. június 8-án aztán megadja a helytartó tanács a templom bővítési engedélyt. Hogy a furtaiak valami nagy templomot ne találjanak építeni, a vármegye rendeli: A midőn a felfolyamodók új templomuk alapját letennék, a bíróság egy tagja az esküdtel együtt, meg a főtisztelendő megye (váradi püspöki megye) részéről egy felülvizsgálóval kiküldetik, nehogy a már közlött legkegyesebb királyi engedélyt bármiképen is áthágyják. Bihar vármegyének Várad olasz püspöki városban 1769. július 24-én tartott tanácskozásából. Kiadott a törvény hatóság rendes jegyzője által Ferdinyi János s. k.

Végtelen öröm tölti a híveket, hogy megnyerték a templom kibővítési engedélyt. Örömlüknek azzal is jelét adják, hogy külön legatust kérnek Debrecenből, a honnan azelőtt Zsákára s Furtára küldtek egy diákot, 1770. pünköstben jő az első legatus: Almási Ádám, a balatonfüredi lelkész fia.

1771. tavaszán megkezdik a munkát. Ennek emléket őrizi mostani templomunk falába elhelyezett régi kötäbla, a melyen a következők olvashatók:

„Ez istenházának ez nagyobb része hozzá adatott ez kisebb és régi részéhez a CljlcCLXXI-ik eszt. . . a furtai reformata sz. eklézsia tulajdon költségével fels. királyi assz. Mária, therézia és II-ik József római Császár engedelmeiből, ugy szintén méltóságos földes ur Joh. Baptista Alapi n.-váradi kisprépost és dulciniai püspök megegyezéséből. Első fundamentom kö letéttett Tek. Bihar vármegye ord. szolgabíró Sugho Sigmond ur jelenlétébe első bíró Mészáros Mihály és eklézsia kuratora Eröss István előtt. Ez kisebb részben ezek a predikátorok szolgáltak 1650. Déksei György 1685. Pozsonyi István 1678 Érsekújvári Aendrás) die 25. maj 1771. P. L. Prl Ge Szentesi.”

A fundamentum kö letételénél jelen voltak még a nagyváradi egyházmegye részéről Bedőváry János. Bihar vármegye részéről Hebel Pál esküdt. Alapi földes ur képviselőtében a káptalan egyik tagja Beem Ádám. Az első követ Lukim Sándor nagyváradi olasz kőmíves mester tette le, a másodikat Szentesi György lelkész. A téglát magok a furtaiak égettetik, mindeniken kettős jel volt: az egyik lapon F E (Furtai egyház), a másikon négy szántóvas lenyomata, a mi jelképezé, hogy szántó vető emberek építették a templomot.

1772-ben már a belső berendezésen fáradoztak. Elsőben az új predikáló széket rakják fel téglából, mestere földesi nemes kőmíves Zoller Gábor, a ki agusztus 5. délutánjára készíti el, még e délután föláll benne Szivák István akkori rektor, esteli könyörgését már az új székből bocsátja Isten trónja elé.

1773-ban a templom nyugati végébe kart építenek, a melyet Zagyva János debreceni asztalos remekel.

1776-ban ér véget a templom kibővítési és fölszerelési munka, s a fölavató beszédet június 23-án tartja Szentesi György lelkész Esdrás VI r. 14. 16 v. alapján.

Mikor a templom elkészül, felhagynak a régi szokással, hogy a templom köré temetkezzenek! még ez évben új temető helyet fognak Zsáka felől. Ebbe a temetőbe azonban csak hetvennégy halottjukat helyeznek nyugalomra, mert már négy év múlva, mikor a kispóspost megkezdte a róm. kath. templom építtetését, a reformátusoknak a falu tulsó oldalán, a Peterke ér mellett új temető helyet, a hol van ma is. A régi temető meg a róm. kath. kántor kertje lesz, s a siroknak nyoma is eltűnik.

1787 március 23-án, tehát a templom építés után alig tíz esztendővel lerakják a torony alapját is: „Isten dicsőségére, jó Istenünk irgalmasságából és II József császár kegyelmes engedelméből“ mint a lelkész följegyzí. A régi harangláb helyett rövid idő alatt készen áll az 5 öl magasságú 2 öl széles körtorony a helveciai formára építet csucos tetővel. A tornyot nem a templom mellé, hanem az utcára állaták, a mi Pap Gergely főbíró makaeskodásából történt.

1764-ben az új tornyot villám sújtja! a zsendelyt felig lehordta róla, a falakat is négy helyt megrongálta. Megjavítására debreceni gubacsinaló mesterek: Szilágyi János és Tibai György adják a költséget.

1799-ben a templom kert, úgy látszik a régi temető, felett lelkész és rektor között folyt igény per nyer megoldást. Vagyon a parochialis háznál, úgy mond a régi feljegyzés, két kert. Egyik a templom kerítése mellett nyulik el az öreg Szabó János kertjéig, melyet is a predikátor maga tart kerítéssel. Másik az udvarra nyulik fel a rétről, ezt a helység keríti. Mikor II József parancsolatjából 1786-ban a háznál való kerteket felmérték, a templom kerítése mellett nyuló kert is a predikátor udvarához méretett egészen. Az abban lévő gyümölcs fákat is Naszályi András és Szentesi György (lelkészek), ültették de 1799-ben Kiss Elek iskola-mester addig sürgette a bírakat, hogy oda szakították a felét.

A tizennyolcadik század fontosabb eseményeinek felsorolása után méltó megemlékeznünk arról a testvéries viszonytól, a mely az egymástól alig egy kilométernyire fekvő két gyülekezet, a zsákai és furta reform. egyház között már abban az időben is fennállt. 1786-ban a két egyház együttesen látja el a Zsákán tartott superintendentialis gyűlés tagjait. A lelkészek is mindenkor készséggel sietnek egymás segítségére, úgy betegség, mint távollét esetében. 1809. június 16-ról jegyzi fel a furta lelkész, hogy távollétében a zsákai lelkész temet el egy halotat; „elpapolta! a sallariumot itt hagyta.“ Száz év előtt ugyanaz a barátságos eljárás, a mi ma!

A tizenkilencedik század kezdetével nagy munkának néz eléje az egyház; a templom építésnek. A régi templom még kibővítve is kicsiny; ujnak építéséhez készülődnek hát; így 1806-ban, Juhász Mihály kurator-ságában 120.000 téglát vetnek egyszerre.

1815. október havában teszik le mai szép nagy templomunk fundamentomát: Szőke János furta, Katona Mihály zsákai lelképászorok, Pongrácz Imre furta plébános Szijártó József furta jegyző. Építő mester Stamma Márton Derecskéről. Am az építkező egyházra nehéz esztendők következnek, a rendkívül való árvizek három esztendei, a mikor a falu lakosai a régi becslés szerint mintegy 100.000 frt) kárt szenvednek. A szükség oly nagy volt, hogy 1817-ben egy köből buza nyolevan

forintot ért! A tehetősebb gazdák sem képesek áldozni s az építés félbe maradt. De a földes urnak, Molnár József debreceni plébános kispóspostnak azon nemes cselekedetei, hogy a lakosságnak elegendő kenyérnek valót osztogat kölcsön, minden kamat nélkül; s az egyháznak „csekély instantiájára“ 500 forinttal segíti vallásos jobbjait a templom építésben, föllekesíti a hiveket, készek inkább magokat adósságba verni, csak a templomépítést folytathassák, Hans Dániel mezőberényi lakostól kétezer forintot kölcsönöznek. Majd Zsákáról is érkezik segély, Gróf Redei Ádám 50 frtot. küld, így a templomot sikerül tető alá hozniok.

1820—26-ig megint szünettel az építkezés, mert a tető elkészítése után azt tűzik ki célul, hogy a mezőberényi adósságot letörlesszék. Mikor céljukat elérik, 1826-ban ujult erővel fognak az építéshez most már a menyezet elkészítéséhez, 1827-ben az új templom Isten dicsőségére készen áll.

Ugyan ebben az évtizedben történik, hogy az 1820-iki klasszifikáció Furtát az első osztályba sorozza s 2 frtot kell fizetni a felállítandó gyámintézetbe! 1825-ben pedig, mikor a nagyszalontai egyházmegye kiválik a bihariból, Furta továbbra is a bihari egyházmegyében maradt.

1838-ban építék a mai lelkész lakot, a mely a második megépülés óta a harmadik épület, a második parochiát 1768-ban készítették. Bizony a mostani is várja a megújodást. Földbe ült sárfalaival mögötte maradt a faluban sok melléképületnek is! Az alapot már gyűjtjük reá, s ha Isten segít, célunkat rövid idő alatt elérhetjük.

1839-ben november 24-én a helybeli ekklezsiai előljáráóság a nagyobb ekklezsiaiáknak e részben tett dícséretes példáját követve, az ugynevezett papmarasztást végkép eltörölte.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Elégtétel.** Sokan vegyes érzellemmel kommentálták azon hirt, melyet mint képtelenséget a lap maga adott legelsőbben közre, hogy t. i.: a debreceni rendőrség Jánosi Zoltán ref. lelkészt és dr. Ferenczy Gyula akad. igazgatót utcai tüntetésért 100—100 korona pénzbírságra ítélte. Az ítélet indoka az lett volna, hogy nevezettek a nép a „*Debrecen*“ című lap támadásaival szemben ovációban kívánta részesíteni s ők ez alkalomból röviden nyilatkoztak. Ez volt tüntetés és a kihágás s mégis ugyanazok botránkoztak meg legjobban miatta, a kik Jánosi és Ferenczy ellen az egész hajszát rendezték. Kötelességünk beszámolni róla, hogy ennek a hajszának vége van és Debrecen város tanácsa Jánosi Zoltánnak és dr. Ferenczy Gyulának azzal, hogy a rendőri elmarasztalást előbb új eljárás tárgyává tette, most pedig végleg feloldotta: teljes elégtételt szolgáltatott.

— **Kerületi gyűlés.** Nagytiszteletű szerkesztő ur! A Debreceni Protestáns Lapban leendő előleges közzététel céljából van szeren-

csém tisztelettel értesíteni, hogy az egyházkerület elnöksége az egyházkerületi tanügyi bizottsági, a főiskolai igazgatótanácsi, és az egyházkerület közgyűlésének határidejét illetőleg a következőkben állapodott meg: 1906. május 2-án az egyházkerület tanügyi bizottsága, 1906. május 3-án a főiskola igazgatótanácsa, 1906. május 15. és következő napjain az egyházkerület fogja f. évi tavaszi közgyűlését megtartani. Szíves üdvözléssel vagyok: Debrecen, 1906. március 6. *Hajdu Zsigmond* püspöki titkár.

— **Negyedik templom egy félszázad alatt.** A tiszabecs-i ref. gyülekezet f. évi jan. 7-én tartott közgyűlésében egyhangúlag elhatározta, hogy 1907. tavaszán új s a mainál tágasabb templomot építtet. Az építendő istenháza néhány évtized alatt immár 4-ik lesz. A legrégibbet, a díszes gótttemplomot az 1850-ik évben a Tisza árja rombolta le. Az e helyett épült templom ssintén az árviz martaléka lett 1888-ban. A ki telepedni kénytelen és sokféleképp kárt szenvedett becsiek az új faluban aztán csak ideiglenes templomra hozhattak áldozatot s az azóta lefolyt 18 év e gyenge alkotmányt nagyon megviselte, hogy új templom építése most már elodázhatatlan. Pénz templomépítésre egy fillér sem lévén, a lelkész febr. 18-án 1. Krón 29, 5—9. alapján tartott egyházi beszédben önkényes adakozásra hívta fel a híveket. A felhívásnak szép foganata is lett, amennyiben az otthonukban felkeresett egyháztagoktól eddigelé 3715 kor. ajánlat gyűlt össze s még valami 7—800 korona ajánlat remélhető. A gazdagabbak 100, 80, 60, 50, 40 kort. a szegényebbek 30, 25, 20, 15, 10 koronát adományoztak s még a vagyontalan özvegynek is adtak 6, 5, 4, 3 koronát. Ezen kívül közmunkában a hívek 1600 korona terhet vállaltak magukra kényszerítés nélkül örömmel. Adja Isten, hogy az új templommal új élet költözzék a gyülekezetbe; az eddigi mulasztások, kormányzati hibák Isten segédelmével mielőbb pótoltsanak. Az új templomra nézve teljesedjék be Aggeus próféta jóslata: „Nagyobb lesz ennek a háznak a dicsősége, hogy nem mint amaz előbbieneknek dicsősége s e helyen adjon a seregeknek Ura békeséget.“ (Agg. 2, 9.)

— **Kinevezés.** Az igazságügyminisztérium *Dávid Gyula*, nagyharsányi (Bihar m. ref. lelkész a kassai állami javítóintézet ref. lelkészi állására nevezte ki. Ezt az állást rendkívül fontosnak tartjuk s örülünk, hogy főiskolánk egykori jeles növendékében, *Dávid Gyula*ban megtalálta hivatott emberét. A *Dávid Gyula* képessége, irodalmi és belmissiói munkássága mind megannyi biztosíték arra nézve, hogy ő nagyjelentőségű, új állását sikerrel fogja betölteni s anyaszentegyházunknak kiváló szolgálatot teend. Segitse erre a kegyelemnek Istene! Szívvel üdvözljük.

— **Protestáns estély.** A múlt vasárnap zajlott le a harmadik protestáns estély debreceni leánynevelő intézetünkben. Az a szép nagyszámú és előkelő közönség a mely akkor a leányiskola dísztermét megtöltötte előtanubizonyosság volt arról, hogy közönségünk érdeklődik a komolyabb, vallásosirányú nemes törekvések iránt is. A szereplők is elérték, hogy nemes czélú ügynek tesznek szolgálatot, mert valóban szép igyekezettel, derék hatással emelték az estély sikerét első helyen említjük a szereplők között *S. Szabó József* kollégiumi tanár szakavatott felolvasását, a melyben a tőle megszokott ügyszeretettel tárgya iránt, ismertette

a Krisztust szerető igaz magyar nagyszonyokat egyházunk történetéből. Valóban tudós és evangéliumhirdető tanár nem kereshetett volna méltóbb tárgyat felolvasásának, mint hogy ily nemes eszménykepet mutatott fel egyházunk leendő nőinek, tanítóinak. A zeneszámokat *Konrad Irénke* és *Szabó Kata* urleányok négy kezes játéka és *Hajdu István* gimn. tanító előadása gordonkán képezte. Mind a hárman szakavatott tudásról, könnyű játékról tettek tanubizonyosságot, úgy hogy a közönség meg is ismételtette játékukat. Az előadó művészek; *Békési Ilonka* urleány és *Varga Antal* hitanhallgatók voltak. Az ünnepély krónikása igazán nem tudja, melyiknek adjon elsőseget, azon régi, és mélabús előadásnak, mellyel *Bekény Ilonka* szavalta *Farkas: Vén Cigányát*, vagy annak a *Krisztusi szeretettől átharott erőnek*, a mellyel *Varga Antal* mondotta el „Nehéz órában“ c. versét *Szabolcskának*. *Bekény Ilonkát* *Eritz Ernő* joghallgató kísérte zongorán, s a bájos szavalónak méltó társául mutatta be magát. Az intézet énekkara a tőle megszokott közvetlenséggel énekelte el a bevezető éneket *Zampá-ból* és a befejező „Hallgassátok meg magyarim“ c. kuruc dalt. A közönség sajnálattal vette tudomásul, hogy *Uray Sándor* szabad-előadását nem tartotta meg a Bibliáról az idő előrehaladottsága miatt, mert sokan szerették volna hallani az ifjú vallástanárnak a biblia szeretetétől átharott szavait. A hangverseny jövedelem tekintetében a legsikerültebb volt, mert értesülésünk szerint több mint 200 koronát jövedelmezett a segítőegyesületnek.

— **Gyászhir.** A Marosvásárhelyi ev. ref. kollegium előjárósága és tanári testülete mély fájdalommal tudatja, hogy *Koncz József* nyugalmazott rendes tanár folyó évi március 3-án, életének 77. évében elhunyt. A megboldogult 40 évig szolgálta lankadatlan hűséggel almamaterünket. Egész élete a munkás tevékenység példányképe volt; munkásság volt éltető lelke nyugalmi éveiben is utolsó lehelletéig. Temetése f. hó 5-én, d. u. 3 órakor lesz. Kísérje őt osztatlan szeretetünk és hálás kegyeletünk végső útjában. Marosvásárhely, 1906. március 3-án.

— **Tanítóképző tanárok képzése.** A királyi kultuszminiszteri ügyvivője rendeleti uton szabályozza a praparandiák tanárainak képzését s képesítésök föltételeit. A szabályzat szerint a képző-tanfolyamra csak az olyan okleveles polgári iskolai tanár vehető föl, akinek jeles akinek jeles diplomája van. A tanfolyam két éves és elméleti képzést az egyetem, vagy műegyetem, gyakorlatit pedig tanítóképző-intézetekben nyújt. A jelöltek hatféle szakcsoport között választanak, minden csoportban három-négy szaktárgy van; kötelesek heti husz órát hallgatni és févenként kollokválni, továbbá a tanítást a kijelölt intézetben gyakorolni. A kormány gondoskodik a jelöltek részére kollégiumokról, melyben gond nélkül készülhetnek pályájukra kellő szakfelügyelet és a tudományba való bevezetés mellett. A tanítóképző-intézeti tanárok képesítésére a miniszter új vizsgálóbizottságot szervezett, melynek tagjai főiskolai tanárok; a vizsgálati szabályzat nagyjában megegyezik a középiskolai tanárvizsgáló bizottságéval.

— **Arany János nagyszalontai emlékszobra.** Az országos képzőművészeti tanács báró *Forster Gyula* elnöklésével ülést tartott, hogy a nagyszalontai hajduk csonkatornyára szánt *Arany János* emlékszobor mintáját megtekintse és áttvegye. Az ülésen részt vettek *Beöthy Zsolt*, *Alexander Bernát* egyetemi tanárok és *Tóth István*, *Teles Ede* művész szakértők. A szoborminta, melyet *Kolozsvári Ferencz* fiatal szobrász, *Strobl* tanár tehetséges tanítványa mintázott, ülő alakban, igen jelleg-

zetesen örökíti meg a koszorus költőt. A tanács elfogadta a szobrot és végleges kivitelre nyomban át is vette. Mily lélekemelő volna, ha Nagyszalonta 300 éves múltjának nagyszabásu örömnüepén, a hatalmas ereklyetartót városunk kiváló férfianak diszes emlékszobra ékesíthetné. Az „Arany emlék bizottság” nem tehetne-e lépéseket e tekintetben?

— **A Nagyszalontai ref. egyház új gondnoka.** A megüresedett ev. reform. egyházgondnoki állás választás útján e hó 19-én tölthetett be. A választás vezetésére kiküldött bizottság jelentése szerint beadatott 626 érvényes szavazólap, melyből a legtöbb szavazat, 309 Mogyorós Mihályra esett. A megválasztott gondnokot a múlt kedden iktatta állásába a presbitérium.

— **Tanítók drágasági pótléka.** A karcagi ref. egyh. presbitériumnak múlt hó 16-án tartott ülésében az egyháztanács 21 tanító és tanítónő részére egyenként 50—50 korona drágasági pótlékot szavazott meg oly módon, hogy a múlt évi óriási egyházi adóhátralék behajtása után előbb a folyó évi költségvetésben kitüntetett mintegy 4000 korona hiány fedezendő. Múltan pedig az egyházi adóhátralék tekintélyes summára rug. bizton remélhető, hogy tanítóink is megkapják az 50—50 koronákat. Kicsiny az összeg, de mégis az egyháztanács jóindulatáról és humánus gondolkodásáról tesz bizonyosságot s az ev. ref. tanítók látván a jóindulatot, bizonyára nem az összeg csekélységét nézik, hanem a jóakaratot s ez a jóakarát is ösztönözni fogja őket, hogy nemes hivatásuknak ha lehetséges, még fokozottabb buzgalommal feleljenek meg.

— **Az akadémiai jeles tanulói:** *Hittanhalgatók.* IV-ed évesek: Miszti Mihály, Jóljárt István, Szarka Boldizsár, G. Szabó Gábor, Létay Menyhért, Makai Kálmán, Baróthi István, Almási Lajos, Tukaes László, Gilice Sándor, Kovács József, Lovász Béla, Bálint István. III-ad évesek: Szele Miklós, Bán István, Somogyi József, Enyedy Sándor, Varga Csongor, Mózes István, Váci Ferencz, Füzessy Géza. II-od évesek: Fekete János, Sárközy Lajos, Csokonai József Vágó Elek, Halas Ferencz, Halász Imre, Bethlendi Endre, Gönczy Béla, Kovács János, Mikó Imre. I-ső évesek: Erdős Karoly, Venetiáner Sándor, Bodnár Gábor, Papp József, Igyártó Sándor, Németh István, Juhász Sámuel, Nyeste István, Molnár Béla, Tarnóczy Lajos, Marjai Géza, Peleskey Sándor, Bucsay László, Halmi Miklós. *Joghallgatók:* III-ad évesek: Szabó Ede, Kerésztos József, Kovács Lajos. II-od évesek: Eöry Kálmán, Porkoláb Zoltán, Kiss Endre, B. Kiss Pál, Ovády Mihály, Kuthy Sándor, Liederman Hendrik, Takács Andor, Gál Gyula, Kádár István. I-ső évesek: Stoltz Ferenc, Elek Imre, Veisz Sámuel, Vásári István, Stefan Péter, Ádor Dániel, Szalai Zoltán.

Tartalom-jegyzék: Adjátok meg . . . Vándor. — A pusztában, dr. Ferenczy Gyula. — Tárcsa: Példabeszédek könyve. Lukácsy Imre. — Hogyan védekezzünk a bapbisták ellen? Szalay József. — A debreceni református kollégiumadattára. Balogh Ferencz. — Tanügy: Az országos református tanáregyesületből. — A tanítóképzőintézet tanári vizsga szabályozása, dr. Barcsa János. — Közéletünk: Egyházfentartási-alap Györgyteleken. Juhász László. — A furtai ev. református egyház története. — Különtélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A beregszászi ev. ref. egyház pályázatot hirdet egy segédlelkész hitoktatói állásra.

Javadalmazása természetben lakás (butorozott szoba, egyelőre a másik s lelkészszel együtt) és 1200 ezerkétsszáz k. melyből 1000 k-át az egyház pénztára fizet, havonkénti részletekben előre, 200 k-át pedig félévi részletekben az állami polgári leányiskola gondnoksága.

Kötelesség: Heti 17—20 órában hittanítás az egyháztanács által meghatározandó iskolákban és osztályokban. A lelkészi teendőknél segédkezés.

Kellőleg felszerelt pályázatok f. év március 28-ig az ev. ref. egyháztanácsához címezve, alulírottához küldendők. Az állás azonnal elfoglalható.

Kallós Tivadar.
ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A békésbányai ev. ref. egyházmegyébe kebelezt békési lelkészi állomásra. Ezen állomás évi javadalma: 1. Késszpénz 155 forint 40 kr. (310 korona 80 fillért) 2. 33 köböl megrostált gyült buza az egyház magtárából. 3. 33 köböl gyült árpa, szintén az egyház magtárából. 4. ötnegyed telek föld, kaszáló és legelő illetményel együtt két tagban, melyet maga munkáltat, közterheit és adóját azonban az egyház viseli. 5. 6 öl kemény tüzi fa, házhoz szállítva. 6. A főt. egyh. ker. által az 1858. évben megállapított keresztelési, esketési és temetési stóla és kiadványokért járó díj. 7. Tisztességes lak évenkénti meszeltetéssel. 8. 25 évi hivataloskodás után évenként 60 azaz hatvan o. é. frt. káplántartási pótlék. Jegyzet: A hivatalára nézve ifjabb lelkipásztor kötelessége az urvacsorával először élni kívánó iskolás gyermekeket és az után azt szükséglegző ifjakat is szokott időben a konfirmációra minden díj nélkül oktató s előkészítő.

Jelzem, hogy az egyház fentebbi díjlevelet oly módon óhajtana pénzértékre változtatni, hogy jövőre: 1. 3000 háromezer korona. 2. Lakás. 3. Stóla alkossák a lelkészi javadalmat. E változás azonban csak egyházmegyei s egyházkerületi engedély, illetve megerősítés esetén lehet jogérvényes.

Az állomás I-ső osztályu. A megválasztandó lelkész az egyházmegyei nyug- és gyámintézetnek kötelezett tagja leendő.

A kellő módon felszerelt pályázati kérvények 1906. ápril. 5-ik napjáig Dombi Lajos esperes Gyulára küldendők.

Az állomás 1906. október 1-ső napján elfoglalandó.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

Biber József ref. lelkész tanácsbíró segéd lelkészt keres, ki lelkész akadályoztatása esetén az összes lelkészi teendőket végezni köteles, kivéve az irodai munkát. Ezenkívül egy 3 elemi oszt. fiu gyermeket is tanítania kell. Fizetése évi 900 kor. és uri ellátás. Pályázók forduljanak egyenesen a nt. lelkész urhoz, vagy az akad. igazgatóságához Debrecenben.

Pályázat.

Alólirott s. lelkészt keresek. Hosszabb időre (valószínűleg félév) szanatóriumba kell mennem egészségem helyreállítása végett. Fizetés: Teljes ellátás: 400 kor. kongrua-segély esedékes része, Stóla. Kötelessége a lelkészi teendők mellett az elemi iskola vezetése. Megkeresések alólirotthoz intézendők. Az állás azonnal elfoglalható. Kun-csorba (u. p. Fegyvernek.)

Kulifay István,
ref. lelkész-tanító.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

REF. ZENEKÖZLÖNY ből mindenki kérjen mutatványszámot Sárospatakról.

Jobb és megbízhatóbb

MAGVAKAT

olesóbban senki sem ad mint

== **FÁBIÁN BÉLA** ==

magkereskedése BUDAPEST, Üllői-ut 11. sz.

Kálvin-tér mellett.

Tessék árjegyzéket kérni!

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja

harangöntő

== műhelyét. ==

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat!

hármintő súlyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentősen küld.

**Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==**

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmeotve.

Magyar ember nem használ mást, csak a **Hajdusági pedrót!!** híres

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok ilyenekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntette.

ALAPITVAOTY 1845-ben.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesőságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olesőség, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai verseyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVAOTY 1845-ben.